

Naar een betaalbare AOW

De AOW laat zich het best typeren als een volksverzekering met een geheel eigen karakter, een inkomensonafhankelijk basispensioen. De AOW moet structureel gekoppeld worden aan de gemiddelde CAO-lonen. Om het karakter van de AOW op hoofdlijnen te handhaven en toch de kosten van de tijdelijke vergrijzingshobbel te overbruggen is een rijksbijdrage aan het AOW-fonds de best begaanbare weg. In combinatie met een vergroting van de arbeidsparticipatie en – indien noodzakelijk – een verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd in de toekomst, is hiermee de basis gelegd voor een betaalbare en bestaanszekerheid biedende AOW.

Onder de pakkende titel 'De toekomst van de AOW: verdubbeling van de premies of halvering van de uitkeringen' openden wetenschappers in 1983 in het tijdschrift Economisch Statistische Berichten de discussie over de gevolgen van de vergrijzing van de Nederlandse samenleving voor de betaalbaarheid van de Algemene Ouderdoms Wet (AOW) in de toekomst. Mede geprikkeld door het debat dat sedertdien onder wetenschappers werd gevoerd, nam in de loop van de jaren tachtig ook de politieke belangstelling voor dit thema toe, met als belangrijk markeringspunt de instelling in 1986 van de Commissie Financiering Oud-dagsvoorziening, beter bekend als de Commissie-Drees. Het rapport van deze commissie gaf eind jaren tachtig het

startschot voor een brede maatschappelijke discussie over de betaalbaarheid van de AOW in de toekomst. Sinds die tijd is het terrein verder verkend en hebben de voor- en nadelen van de verschillende beleidsopties voldoende stof tot discussie gegeven. Tien jaar later staat de AOW nog steeds volop in de schijnwerpers. Niet alleen omdat definitieve politieke keuzes omtrent de toekomst van de AOW vooralsnog zijn uitgebleven, maar ook als gevolg van een toegenomen bezorgdheid over de inkomenspositie van ouderen met enkel AOW. Nu de schaduwzijden van een jarenlange (gedeeltelijke) bevrozing van de AOW meer en meer zichtbaar worden, neemt in het debat over de toekomst van de AOW naast de invalshoek van de betaalbaarheid, ook het perspectief van de bestaanszekerheid

een prominente plaats in. Dit artikel gaat in op de vraag hoe van overheidswege een betaalbare en bestaanszekerheid biedende AOW overeind kan worden gehouden. Alvorens op deze vraag nader in te gaan, wordt eerst een korte schets gegeven van de structuur van het Nederlandse pensioensysteem.

Het Nederlandse pensioensysteem

Het Nederlandse pensioensysteem is opgebouwd uit een drietal lagen. De basis wordt gevormd door de AOW die een wettelijk basispensioen vormt voor elke 65-plusser. De rijksoverheid is primair verantwoordelijk voor de AOW. De AOW wordt gefinancierd op basis van het omslagstelsel hetgeen betekent dat de beroepsbevolking via premiebetaling de AOW opbrengt van 65-plussers. De AOW is op nettobasis gekoppeld aan het wettelijk minimumloon. De AOW van een alleenstaande 65-plusser bedraagt 70 procent, die van een samenwonende of gehuwde 65-plusser 50 procent van het netto-minimumloon. De tweede laag wordt gevormd door de aanvullende pensioenen. In tegenstelling tot de AOW beschikt niet elke 65-plusser over een aanvullend pensioen. Ruim 80 procent van alle werknemers neemt deel aan een aanvullende pensioenregeling. Aanvullende pensioenen zijn in belangrijke mate een zaak van werkgevers en werknemers onderling. De inbreng van de rijksoverheid is beperkt en indirect. De rijksoverheid stelt de algemene kaders vast (bijvoorbeeld de bepaling van verplichte deelname) en stimuleert mensen langs fiscale weg om bovenop de AOW aanvullende pensioenvoorzieningen te treffen. Aanvullende pensioenen worden gefinancierd via kapitaaldekking. Deelnemers aan een aanvullende pen-

sioenregeling sparen via premiebetaling voor het eigen toekomstige aanvullende pensioen. De diversiteit in aanvullende pensioenregelingen is groot. Zo kunnen in aanvullende pensioenregelingen de aanspraken dan wel de te storten bijdragen vooraf zijn vastgelegd. Meer dan driekwart van de werknemers in Nederland neemt op dit moment deel aan een eindloonregeling die bij volledige opbouw in de regel recht geeft op 70 procent van het laatstverdiende bruto salaris. Voor veel deelnemers aan eindloonregelingen is dit maximale pensioenresultaat echter niet weggelegd. Wie gedurende zijn arbeidszame leven vanwege late toetreding/vroegtijdige uittreding, werkloosheid, zorgtaken e.d. minder dan 40 dienstjaren opbouwt, bereikt een pensioenresultaat onder de 70 procent. In aanvullende pensioenregelingen wordt in veruit de meeste gevallen via de zogenaamde franchise rekening gehouden met het feit dat de AOW reeds voorziet in een deel van het inkomen op de oude dag.¹ De derde laag in het Nederlandse pensioenstelsel wordt gevormd door allerhande pensioenvoorzieningen die mensen, daartoe eveneens langs fiscale weg gestimuleerd, individueel kunnen treffen zoals lijfrentepolissen.

De inkomenspositie van ouderen

Uit inkomensgegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) blijkt dat op dit moment 8 procent van de particuliere 65-plushuishoudens over een inkomen beschikt dat enkel bestaat uit AOW en eventuele huursubsidie. Bijna de helft van de alleenstaande 65-plussers en ongeveer eenderde van de meerpersoons-65-plushuishoudens beschikt over een inkomen tot 125 procent van het sociaal minimum. In totaal

leven momenteel zo'n 240.000 particuliere 65-plushuishoudens, ofwel 18 procent, op of rond (tot 110 procent van) het sociaal minimum.² Ongeveer eenzelfde percentage particuliere 65-plushuishoudens behoort tot de hogere inkomensgroepen. Dit zijn vooral meerpersoonshuishoudens.

In ieder geval voor een deel van de particuliere 65-plushuishoudens met een inkomen op of rond het sociaal minimum, staat de bestaanszekerheid momenteel onder druk. Met name de alleenstaande ouderen blijken een relatief kwetsbare groep te vormen.³

Dit hangt samen met een drietal zaken: 1. Ouderen zijn langdurig op een sociaal minimum aangewezen en hebben daardoor vaak maar beperkte mogelijkheden om op eventuele tegenvallers (zoals een kapotte koelkast) te kunnen inspelen.

2. Sinds het begin van de jaren tachtig zijn de sociale minima, waaronder ouderen, vanwege noodgedwongen bezuinigingsmaatregelen op achterstand van de welvaartsontwikkeling komen te staan. De koopkracht van een AOW-uitkering voor een echtpaar daalde tussen 1980 en 1994 met 7 procent, terwijl de koopkracht van de gemiddelde CAO-lonen (exclusief incidentele looncomponenten) met 2 procent steeg. De relatieve verbeteringen van de jaren zeventig werden hierdoor weer voor een deel ongedaan gemaakt.⁴

3. Sociale minima, waaronder ouderen, maken onvoldoende gebruik van beschikbare tegemoetkomingen en kwijtscheldingsregelingen. Onderzoek naar het niet-gebruik van sociale zekerheid onder Nijmeegse en Rotterdamse ouderen leverde een niet-gebruikerspercentage op van 20 procent voor indivi-

duële huursubsidie, 50 procent voor kwijtscheldingsregelingen en maar liefst 50 tot 70 procent voor de bijzondere bijstand.⁵ Naast de onbekendheid met regelingen en de complexiteit van aanvraagprocedures, spelen hierbij ook gevoelens van schaamte een rol.

Gemiddeld genomen zal de inkomenssituatie van 65-plussers in de toekomst waarschijnlijk verbeteren. Mogelijke inkomenseffecten van nieuwe ontwikkelingen en beleidsmaatregelen daargelaten, wijzen ontwikkelingen uit het verleden op stijgende inkomsten uit aanvullende pensioenen. Onder invloed van een stijging van het opleidingsniveau zijn relatief meer mensen in hogere inkomensposities terechtgekomen. Hiervan zullen zij de komende jaren de vruchten gaan plukken in de vorm van hogere opbrengsten uit aanvullende pensioenen. Daarmee is echter nog niet gezegd dat alle ouderen er in de toekomst – en in gelijke mate – op vooruit zullen gaan. Het lijkt in ieder geval onwaarschijnlijk dat de groep ouderen met een inkomen op of rond het sociaal minimum in de toekomst flink in omvang zal afnemen. Enige afkalking is weliswaar te verwachten op grond van het feit dat steeds meer mensen een aanvullend pensioen opbouwen, maar lang niet alle deelnemers in aanvullende pensioenregelingen – denk aan personen met een klein inkomen – zullen hiervan, vanwege de werking van de franchise, profijt weten te trekken in de zin dat een opslag op het inkomensniveau van de AOW wordt bereikt. Voorts zullen mensen die een slechte positie op de arbeidsmarkt in-

**Ouderen die
(nagenoeg)
uitsluitend op de
AOW zijn
aangewezen kunnen
wel wat meer
financiële
speelruimte
gebruiken.**

nemen daarop in de toekomst worden afgerekend. Doordat zij niet in de gelegenheid zijn geweest aan een aanvullende pensioenregeling deel te nemen of onvoldoende dienstjaren hebben kunnen opbouwen, zal ook deze categorie mensen in de toekomst in belangrijke mate van de AOW afhankelijk zijn. Op dit moment is er nog steeds een 'witte vlek', dat zijn werknemers die niet deelnemen aan een aanvullende pensioenregeling, van 20 procent.

Nederland vergrijst

De Nederlandse samenleving is in de afgelopen decennia geconfronteerd geweest met een ingrijpend proces van ontgroening. Het aandeel van de jongeren in de totale bevolking is spectaculair gedaald; het aandeel 0- tot 15-jarigen lag in 1960 op 30 procent, in 1975 op 25,6 procent en momenteel op 18,2 procent.

Is de ontgroening inmiddels voorbij, in de komende decennia zal de Nederlandse samenleving te maken gaan krijgen met een fors vergrijzingsproces. De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) en het CBS voorspellen een toename van het aantal 65-plussers van 12,9 procent nu tot minimaal 19,9 procent en maximaal 25,6 procent in 2035. In de periode 2035-2050 zit de vergrijzing aan z'n top vanwege de zogenaamde dubbele vergrijzing: het aantal 85-plussers is dan tweemaal zo groot als nu. Pas vanaf 2040 treedt weer een verjonging van de bevolking op. Doordat een relatief omvangrijke generatie (de babyboomgeneratie) op de voet wordt gevolgd door een aanzienlijk kleinere generatie (de protestgeneratie) heeft Nederland een vrij onevenwichtige bevolkingsopbouw. Dit brengt met zich mee dat begin volgende eeuw de collectieve lasten

in verband met achtereenvolgens de financiering van de pensioenvoorzieningen en de gezondheidszorg zullen gaan toenemen.

Op het vraagstuk van de AOW-uitgavenontwikkeling is inmiddels uitgebreid gestudeerd, onder andere door de WRR in het rapport 'Ouderen voor ouderen' uit 1992 en meer recent de studie 'Gouden bergen, diepe dalen' uit 1996. Bij koppeling van de AOW aan de gemiddelde CAO-lonen, zal de AOW-premie als percentage van het premieplichtig inkomen, afhankelijk van de gekozen bevolkingsvariant (mid-variant CBS dan wel oude bevolkingsvariant WRR), toenemen van 14,5 procent nu naar 17 respectievelijk 19 procent in 2025 en 19 respectievelijk 22 procent in 2040. Wanneer ook de incidentele looncomponent wordt meegenomen, stijgt de AOW-premiedruk in de CBS-middenvariant tot 21,5 procent in 2025 en 26 procent in 2040. Uitgedrukt als percentage van de loonsom stijgen de uitgaven voor de AOW van 10,5 procent nu naar 12 procent in 2025 en 13 procent in 2040. De verwachting is dat de premiestijging voor de aanvullende pensioenen in de toekomst nog sterker zal zijn dan die voor de AOW.

Deze cijfers zouden tot de geruststellende gedachte aanleiding kunnen geven, dat het nog wel meevalt met de toekomstige betaalbaarheid van de AOW. Op zichzelf genomen is dat ook niet onjuist: als percentage van het nationaal inkomen stijgen de AOW-uitgaven onder invloed van de vergrijzing immers slechts met enkele procentpunten. Bij voldoende economische groei zal een relatief beperkte premiestijging reeds genoeg zijn om de AOW ook in

de toekomst betaalbaar te houden. Toch is er geen reden de zaken op z'n beloop te laten, met name vanwege de wijze waarop de AOW gefinancierd wordt. De AOW wordt via het omslagstelsel gefinancierd door de beroepsbevolking over dat deel van het inkomen dat valt in de eerste schijf van de loon- en inkomstenbelasting. Naar verwachting zal de AOW-premie voor de werkende bevolking op de langere termijn met zo'n 5 procentpunten stijgen, mogelijk zelfs meer.

Aan deze systematiek zijn een tweetal nadelen verbonden:

1. De vergrijzingslast zal in de toekomst voor een belangrijk stuk door de werkende bevolking moeten worden gedragen. Door een cumulatie van premiestijgingen ten behoeve van AOW, aanvullende pensioenen en Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) zullen de kosten voor de beroepsbevolking danig oplopen en zal de factor arbeid die in Nederland verhoudingsgewijs reeds duur is, verder worden belast met alle negatieve gevolgen voor het functioneren van de arbeidsmarkt en de economie vandien.

2. De premiegrondslag van de eerste schijf staat onder druk van beleidsmaatregelen, zoals een inkomensbeleid van verhoging van belastingvrije som en arbeidskostenforfait alsmede bevrozing van de eerste schijf (ten gevolge van inflatiecorrectie), die rechtstreeks van invloed zijn op de premie voor de AOW. De AOW-premiestijging van de afgelopen jaren is niet zozeer een gevolg geweest van de vergrijzing alswel van deze uitholling van de premiegrondslag.⁶

Het maatschappelijk én feitelijk draagvlak dreigen onder invloed van deze twee ontwikkelingen af te kalven. Het

maatschappelijk draagvlak omdat het nog maar de vraag is of nieuwe generaties werkenden bereid zullen zijn hoge premies te betalen, zonder de zekerheid van een goede eigen AOW te hebben. Het feitelijk draagvlak omdat het inkomensdeel waarover premies worden geheven allens kleiner wordt. Maatregelen van overheidswege zijn noodzakelijk om in een veranderde wijze van financiering een oplossing voor dit vraagstuk te vinden.

Behoud van een goed basispensioen

Alvorens hierop nader in te gaan, is het van belang aan te geven welk kwaliteitsniveau van de AOW in de toekomst wenselijk is. Uitspraken over het kwaliteitsniveau van de AOW vinden hun basis in het karakter van de AOW. Hierover is in het verleden steeds veel discussie geweest. Is de AOW een verzekering die uitbetaalt bij het bereiken van een bepaalde leeftijd? Is de AOW een pensioen dat door premies is opgebouwd? Of is de AOW een voorziening die dient als sociaal vangnet voor ouderen? Als christen-democraten zijn wij van mening dat de AOW zich het best laat typeren als een volksverzekering met een geheel eigen karakter. Verzekeringselementen, zoals het bieden van compensatie voor inkomensderving bij pensionering en sociale elementen, zoals het feit dat rekening wordt gehouden met verschillen in behoeften gaan daarin samen. Wij beschouwen de AOW als een inkomensonafhankelijk basispensioen waarvoor mensen tot hun pensionering hebben betaald, respectievelijk premieplichtig zijn geweest. Een basispensioen ook dat vanaf het moment van pensionering in ieder geval voorziet in de noodzakelijke kosten van het bestaan.

Op basis van hetgeen gezegd is over de inkomenspositie van ouderen met enkel AOW, spreken wij de voorkeur uit voor een structurele koppeling van de AOW aan de gemiddelde CAO-lonen. Hierdoor zal de AOW de welvaartsontwikkeling gaan volgen. Vanuit een oogpunt van bestaanszekerheid was wellicht een aanpassing aan de prijsindex afdoende geweest. Toch wordt hier gekozen voor een wat hoger kwaliteitsniveau vanuit de gedachte dat met name die ouderen die (nagenoeg) uitsluitend op de AOW zijn aangewezen wel wat meer financiële speelruimte kunnen gebruiken. Er is geen goede reden de AOW daarenboven de incidentele loonontwikkeling te laten volgen omdat deze slechts voor een beperkt deel van de werknemers is weggelegd en als een vorm van individuele beloning moet worden gezien. Koppeling van de AOW aan de gemiddelde CAO-lonen kan tot stand worden gebracht binnen de huidige systematiek van de Wet op de Koppeling met Afwijkingsmogelijkheid.

Gezien de maatschappelijke realiteit van dit moment verdient de huidige praktijk van differentiatie naar leefvorm vooralsnog de voorkeur. De introductie van een uniforme uitkeringsnorm, bijvoorbeeld op 50 procentniveau zoals de commissie-Drees voorstelde, kan een geschikt middel zijn om de AOW in de toekomst aan te passen aan veranderde maatschappelijke omstandigheden en zal zeker tot kostenreductie en systeemvereenvoudiging leiden. Het is echter niet acceptabel hiertoe over te gaan op een moment dat nog onvoldoende mensen in staat zijn geweest een economisch zelfstandig bestaan op te bouwen. In het besef dat op dit moment nog steeds grote groepen mensen

buiten de arbeidsmarkt staan (waaronder veel vrouwen), valt te betwijfelen of dit reeds – zoals wel wordt gesuggereerd – rond 2010 het geval zal zijn. Nog even los van de vraag of het proces van individualisering wel in alle gevallen zo wenselijk is voor de Nederlandse samenleving en zich zo volledig zal doorzetten als veel politici en beleidsmakers lijken te verwachten, zou een te vroege invoering de individualisering van de AOW tot een harde bezuinigingsmaatregel maken die met name de zwaksten onder de ouderen – vooral de alleenstaanden met enkel AOW – het meest zou treffen. Alleen wanneer op basis van gedegen onderzoek is komen vast te staan dat de overgrote meerderheid van de Nederlandse bevolking een economisch zelfstandig bestaan heeft opgebouwd, kan een uniforme uitkeringsnorm op 50 procentniveau worden geïntroduceerd. Voor degenen die er desondanks niet in zijn geslaagd een economisch zelfstandig bestaan op te bouwen, dient de mogelijkheid van een aanvullende toeslag ook in een geïndividualiseerd systeem te blijven bestaan. Dit zou dan bij voorkeur binnen de systematiek van de AOW zelf gestalte moeten krijgen.

Een betaalbare AOW

Om een dergelijke welvaartsvast en op maat gesneden AOW in de toekomst betaalbaar te houden, zijn maatregelen noodzakelijk. In de eerste plaats dient de arbeidsparticipatie te worden vergroot. Waar meer mensen aan het arbeidsproces gaan of blijven deelnemen, neemt het draagvlak voor premiebetaling automatisch toe, hetgeen als de meest duurzame oplossing voor het AOW-vraagstuk moet worden beschouwd. Vervolgens zal het nodig zijn de huidige afkalking van de premie-

grondslag in de eerste schijf tegen te gaan om verdere premieopstuwende effecten die buiten de vergrijzingsproblematiek zelf liggen, tot staan te brengen. Om de toekomstige door de vergrijzing veroorzaakte AOW-premiestijging op verantwoorde wijze te financieren, pleiten wij daarnaast voor een rijksbijdrage aan het AOW-fonds. Dat wil zeggen dat met behoud van het huidige omslagstelsel als grondslag voor de financiering van de AOW, de vergrijzingsopslag op de AOW-premie door aan-

**Van AOW-
premieheffing over
het inkomen van
gegoede 65-plussers
willen wij afzien.**

Deze prijs is ons inziens acceptabel en rechtvaardig gezien de beperkte omvang van het solidariteitsoffer dat wordt gevraagd en de aard van de situatie. Immers niet zozeer de omvang van de financieringslast als wel de financieringswijze vormt het probleem. Voor de werkende generaties die de AOW ten tijde van de vergrijzing dienen te financieren betekent dit een zekere verlichting van de te dragen last, voor pensioengerechtigden biedt het het perspectief op behoud van een goed én stabiel basispensioen. Solidariteit tussen generaties dus.

Als laatste mogelijkheid om de financieringslast van de AOW te verlichten, willen wij de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd noemen. In theorie kan dit tot een structurele premiedaling van 2 procentpunten voor zowel AOW als aanvullende pensioe-

nen leiden.⁷ Invoering van deze maatregel is op dit moment echter nog weinig effectief en wordt om die reden vooralsnog afgewezen. De geringe arbeidsparticipatie van ouderen, slechts een kwart van alle 55-plussers werkt momenteel, is hieraan debet. Zolang ouderen nog massaal voortijdig, dat wil zeggen voor het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd, het arbeidsproces verlaten en de uitredingsroutes die zij daarbij kiezen (bijvoorbeeld de VUT) duurer zijn dan de AOW zelf,

werkt een verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd kostenverhogend in plaats van kostenverlagend uit.

Voor dit moment is het dan ook vooral zaak voor overheid en sociale partners om in gezamenlijke verantwoordelijkheid de arbeidsparticipatie van oudere werknemers te vergroten en aldus een bijdrage te leveren aan de vermindering van de financieringslast van de AOW. Het gaat dan om ombuiging van een proces van voortijdige uitreding via bijvoorbeeld de introductie van een leeftijdsbewust personeelsbeleid en ombouw van bestaande VUT-regelingen naar vormen van flexibele pensionering (bijvoorbeeld deeltijdpensioen). Ontwikkelingen zijn op dit gebied reeds in volle gang en verdienen krachtige voortzetting. Wanneer door dergelijke inspanningen de arbeidsmarktsituatie zich in de toekomst wijzigt en de vergrijzingslast daartoe nog steeds aanleiding geeft, kan een verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd ons inziens worden overwogen.

Samenvattend beschouwen wij een rijksbijdrage aan het AOW-fonds als de

best begaanbare weg om het karakter van de AOW op hoofdlijnen te handhaven en toch de extra kosten van de tijdelijke vergrijzingshobbel te overbruggen. In combinatie met een vergroting van de arbeidsparticipatie en de mogelijkheid om indien noodzakelijk een verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd in de toekomst in overweging te nemen, is hiermee ons inziens de basis gelegd voor behoud van een betaalbare en bestaanszekerheid biedende AOW in de toekomst.

Andere opties

Deze keuze brengt met zich mee dat voor andere maatregelen expliciet niet gekozen is. Om de belangrijkste drie maatregelen te noemen die in de discussies van de afgelopen jaren steeds een vooraanstaande rol hebben gespeeld: AOW-premieheffing over het inkomen van 65-plussers, AOW-premieheffing over de tweede en derde schijf en de overstap op een systeem van kapitaaldekking.

Voor invoering voor een AOW-premieheffing over het inkomen van goeude 65-plussers pleit dat door een verbreding van het draagvlak de werkende bevolking wordt ontlast en toenemende inkomensverschillen tussen ouderen onderling worden beperkt. Ondanks het feit dat voor deze argumenten best wat te zeggen valt, zouden wij toch van deze maatregel willen afzien vanwege respectievelijk de forse inkomensgevolgen die een dergelijke maatregel voor ouderen zou hebben en het feit dat daarmee het verzekeringskarakter van de AOW wordt aangetast. Om deze redenen ontbreekt ook het noodzakelijke maatschappelijke draagvlak voor een dergelijke maatregel.

Het grote bezwaar tegen een verbre-

ding van de premieheffing naar de tweede en derde belastingschijf heeft te maken met het feit dat de belasting- en premiedruk in Nederland in vergelijking met het buitenland reeds hoog is. Een verdere verhoging zou negatieve effecten hebben op de economische ontwikkeling.

Overgang op een systeem van kapitaaldekking tenslotte wordt om een tweetal redenen van de hand gewezen. In de eerste plaats zou een dergelijke overgang leiden tot een te zware belasting van de huidige beroepsbevolking. Niet alleen zouden zij premies moeten opbrengen ten behoeve van de AOW-gerechtigden van nu, tevens zouden zij moeten gaan sparen voor de financiering van de eigen AOW in de toekomst. Een dergelijke dubbele belasting ligt niet voor de hand, ook al niet vanuit een oogpunt van economisch functioneren. Daarenboven geldt als argument tegen een overgang naar kapitaaldekking dat er geen enkele reden is de spaarquote in ons land verder op te voeren. Juist de bestaande combinatie van een omslagstelsel via de AOW en kapitaaldekking via de aanvullende pensioenen, kan als een goede en veilige mix worden beschouwd om te investeren in de toekomst.

Aanvullende pensioenen

Tot slot: wij hebben nagenoeg uitsluitend gesproken over de toekomst van de AOW en daarmee de financieringsproblematiek van de aanvullende pensioenen grotendeels buiten beschouwing gelaten. Niet omdat wij dit niet als een serieus probleem ervaren, maar omdat ons inziens de rijksoverheid zich op dit terrein aanzienlijk terughoudender dient op te stellen. De verantwoordelijke verdeling tussen rijksoverheid en sociale partners op pensioengebied

brengt met zich mee dat het in eerste instantie een zaak van de sociale partners is om in CAO-onderhandelingen te bepalen op welke wijze de vergrijzingsproblematiek in aanvullende pensioenregelingen dient door te klinken. Er is vooralsnog weinig reden te veronderstellen dat sociale partners hun verantwoordelijkheid om de stijgende uitgaven in het kader van de aanvullende pensioenen het hoofd te bieden, niet zouden nemen. Zo maken nogal wat bedrijven op dit moment de overstap van eindloon- naar middenloonsystemen. Een meer actieve, sturende overheidsrol komt alleen dan in het vizier wanneer sociale partners hiertoe te weinig bereid zouden zijn en ten gevolge daarvan premielasten scherp zouden oplopen en onderlinge inkomensverschillen onrechtvaardig groot zouden worden. Het is dan aan de overheid alsnog kaders te stellen en prikkels in te bouwen ten aanzien van individuele – en collectieve pensioenvoorzieningen.

Drs. M.J.J. van Amelsvoort, voorzitter Unie KBO (Katholieke Bond voor Ouderen)

Mw. drs. M.P.C. Gadella-van Gils, secretaris WI-studiecommissie Ouderenbeleid

L. de Graaf, voorzitter Ziekenfondsraad,

Mw. J. van Leeuwen, Eerste Kamerlid voor het CDA

A.W. Paulis, oud-Tweede Kamerlid voor het CDA.

(Leden/adviseurs WI-studiecommissie Ouderenbeleid)

De WI-studiecommissie Ouderenbeleid zal naar verwachting in het voorjaar van 1997 een rapport uitbrengen over integraal ouderenbeleid.

Noten

1. De franchise is dat deel van het salaris dat bij de bepaling van het pensioen buiten beschouwing

wordt gelaten.

2. Ter vergelijking: De totale omvang van het aantal huishoudens in Nederland met een inkomen op of rond het sociaal minimum is in een recente trendstudie 'De sociale minima' van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid geschat op 850.000 tot 950.000.
3. Onderzoek van het NIBUID geeft aan dat de gemiddelde alleenstaande oudere met alleen AOW in 1990 maandelijks bijna 100 gulden tekort kwam om in de noodzakelijke kosten van bestaan te voorzien.
4. In de loop van de jaren zeventig werden de basisuitkeringen geleidelijk opgetrokken tot het niveau van het netto minimumloon.
5. J.C. Vrooman en K.T.M. Asselberghs, *De gemiste bescherming. Niet-gebruik van sociale zekerheid door bestaansonzekere huishoudens* (Onderzoek verricht door het SCP in opdracht van de Commissie Onderzoek Sociale Zekerheid) (s-Gravenhage, 1994) p.34.
6. J. Stockenbroek, 'Misverstanden over de AOW', *Economisch Statistische Berichten* (2-10-96, jg.81, nr.4075) p.820-822.
7. Bij invoering van een pensioengerechtigde leeftijd van 67 jaar in 2010: *Ouderen voor ouderen. Demografische ontwikkelingen en beleid WRR-rapport* (s-Gravenhage, 1992) p.164-166.